

Høgevarde turisthytters historie

Av: Anne Gallefos Wollertsen

Norefjell ble et av den gang Drammens og Oplands Turistforenings (DOTs) arbeidsområder helt fra stiftelsen i 1888. Krøderbanens åpning i 1872 samt dampskipstrafikken på Krøderen lettet adkomsten til fjellet.

«Dette Fjeld byder, i en ringe Afstand fra Kysten, og med faa Besværligheder, en fotrinlig Anledning til at stifte Bekjendtskab med Høifjeldsnaturen», skrev professor Yngvar Nielsen i «Reisehaandbog for Buskeruds Amt» på oppdrag av turistforeningen i 1888.

Det ble 12. februar 1891 vedtatt å bygge en steinhytte på 11x7 meter for kr. 3.150,-. Imidlertid klarte ikke gråstensbyggeren å fullføre for avtalt pris, særlig pga den besværlige transporten av sten og andre materialer, så endelig kostnad ble ca kr. 6.500,-.

Hytta besto av et rom som inneholdt kjøkken og stue, og to soverom med i alt 8 senger. Opprinnelig skulle det være et soverom i hver ende av hytta, for hhv menn og kvinner, men det kan virke som om romfordelingen var noe annerledes. Muligens var inndelingen fellesstue, spisestue og soverom samt kjøkken. Soverommet var for menn. Kvinner kunne vel ikke våge seg så høyt til fjells...

2. juli 1893 sto en annonse i Drammensavisen om at hytta åpnet til mottakelse av gjester fra 5. juli. Det var, om ønskelig, mulig å få fjellførere helt fra Sandum Dampskipsanløpssted, og det var anledning til å leie hest med alternativt dame- eller herresadel.

Hyttas første bestyrer var Bjørn Haugan. I DNTs årbok fra 1878 kan man lese at overnatting kostet kr. 0,60. Frokost kostet kr. 0,70, middag med varm mat, kjøtt eller fisk, kr.1,00 og aftens kr. 0,70. For Bayersk øl måtte man ut med kr. 0,60 pr. helflaske, og kr. 0,40 pr. halvflaske. En flaske rødvin kostet kt.3,-, og Champagnevin kr. 5,- pr. flaske.

Det var særlig utsikten fra Høgevardetoppen på 1459 moh som lokket de første turistene. Herfra kan man på en klar dag se hele 40 000 kvadratkilometer av Norge. Dette er den videste utsikten i Sør-Norge nest etter utsikten fra Gaustatoppen i Telemark. Fra Høgevardetoppen ses bl a Gaustatoppen, Blefjell, Hardangerjøkulen, Hallingskarvet, Skogshorn, Knutsholstind og flere andre topper i Jotunheimen, Høgronden og den langt lavere Høyåsen ved Halden. Utsynsavstanden mellom Høgevarde og Høgronden sies å være den lengste mellom to faste punkter sør for Polarsirkelen, hele 185 km.

I 1901 ble det satt opp en tavle ved varden på toppen som viste hvilke fjell man kunne se. Tavlen var laget etter observasjoner av dr. phil. G. Halvorsen. Denne tavlen ble visstnok utsatt for det man i dag kaller tagging, både med blyant og kniv, og i 1907 foretok professor Geelmeyden nye observasjoner med en teodolit som han beskrev i DNTs årbok for 1908. Artikkelen er også trykket i DOTs årbok for 1988, 100-års jubileumsåret. I forbindelse med jubileet ble det satt opp en ny sikteplate konstruert av daværende oppmålingssjef i Drammen, Per Grande.

Det var en stund uenighet om hvem som var grunneiere der hvor hytta ble bygd, men det viset seg etter fem år at grunnen tilhørte gården Ringnes i Krødsherad. I 1898 ble det holdt skylddelingsforretning der et større areal ble fradelt hovedbølet. Samme året utstedte bryggerieier Ellef Ringnes et gavebrev der det utskilte areal ble gitt til Drammens Og Oplands Turistforening (DOT). Det var knyttet en heftelse til overdragelsen; grunnen skulle tilbakeføres til hovedbølet dersom DOT skulle bli oppløst, eller hvis hytta skulle komme over på private hender. I 1934 frafalt Knud Ringnes denne klausulen. DNTD har eiendomsretten til et stort område som bl.a. omfatter store deler av tjernet og som når helt opp til toppen av Høgevarde.

Første sommeren ble hytta besøkt av 583 gjester hvorav 233 overnattet. Besøkstallet steg stadig, og det ble bygget proviantbod, vedbod og lokum (do). Senere kom et eget tilbygg for førerne på Høgevarde og en større svalgang foran kjøkkenet. Det ble også satt inn flere senger på soverommene. Likevel var hytta for liten i forhold til trafikken, og i 1905 ble det besluttet å bygge en hytte til. Denne sto ferdig i 1907, noen meter unna steinhytta for ikke å sperre den vakre utsikten ned mot Krøderen. Hytta ble reist i tømmer og hadde oppholdsrom, spisestue og 7 soverom, og da ble det til sammen 40 sengeplasser der oppe. To hus et stykke fra hverandre var imidlertid upraktisk, særlig om vinteren.

Besøkstallene fortsatte å stige. I 1928 regnet man at hytta opp gjennom årene hadde hatt ca 17 000 besøkende, og i de etterfølgende år var det mellom 1000 og 1500 pr. år. I 1930-årene ble det utarbeidet planer for tredje byggetrinn, som ble gjennomført i 1935. En tømmerbygning som knyttet de opprinnelige bygningene sammen ble oppført. Dermed var det 50 sengeplasser, og steinhytta tjente som spisesal, oppholdsrom og kjøkkenavdeling.

Høgevarde var stadig populær, og besøkstallet holdt seg godt oppe. I 1959 ble det utført omfattende utbedringsarbeider. Bl.a. ble kjøkken, spisestue og oppholdsrom forandret og modernisert. I 1960-årene var det imidlertid klar nedgang i antall besøk, og sommeren 1970 var hytta faktisk stengt.

Gjennom mange år var det tre generasjoner Haugan som regjerte på Høgevarde. Dyktige bestyrere fra begynnelsen og helt fram til Olav Haugan ga seg i 2001. Disse bestyrernes liv og levnet på fjellet kan du lese mere om i årboka fra 1995.

I 1970 tok Olav og Grethe Haugan over som vertskap etter Olavs foreldre, og mye takket være deres innsats ble Høgevarde etter hvert en tidsmessig og veldrevet selvbetjeningshytte med populær kafeteriadrift i deler av vintersesongen.

Olav åpnet hytta for dagstrafikk påsken 1970, og det ble seks år hvor hytta kun var tilgjengelig i påsken. I 1973 var det ikke snø, så da var hytta stengt.

Hytta var på den tid i elendig forfatning, og videre drift var avhengig av helrestaurering. Olav tilbød seg å rive det gamle soveromsbygget, som hadde alt for mange senger, og heller sette opp et nytt kafeteriabygg på samme grunnmuren. Et oppholdsrom i midtbygget kunne gjøres om til selvbetjeningsrom. Etter påske 1977 startet rivningen, og kafeteriabygget ble reist i løpet av sommeren. En anonym gave på kr. 10 000,- bidro til at kafeteriaen ble møblert med nye bord og benker. Renoveringen av steinhytta startet året etter. Gamle boder, hestestall og doen på nordsiden ble revet slik at grunnmuren kom fram, deler av hytta ble tatt ned, grunnen ble utbedret og hytta gjenreist med de samme steinene ved hjelp av gravemaskin. Alle vinduer ble skiftet ut i steinbygningen og midtbygget, og nytt bølgeblikktak ble lagt samt at midtbygget fikk utvendig panel. Doer ble satt opp, og i steinhytta ble det innredet ny selvbetjeningsavdeling samt oppholdsrom for bestyrer. Sommeren 1990 ble det oppført sikringsbu med scootergarasje.

Høgevarde er med sine 1400 moh en av Norges høyest beliggende turisthytter. Norefjellryggen er utsatt for vær og vind. Dette krever aktivt vedlikehold. Hytta fikk etter hvert to selvbetjeningsavdelinger med 22 senger samt fire i sikringsbua. Kafeteriaen var åpen i vinterferien og påsken samt de mellomliggende helgene. Dette medførte at trafikken økte jevnt. Særlig etter at Toveseter ble turisthytte, var det mange som fikk øynene opp for Norefjell som turmål. Toppene Høgevarde og Gråfjell er vel vært besøkt.

Etter at Olav Haugan ga seg som bestyrer, ble hyttetilsyn og kafeteriaen noen år drevet på dugnad av DNTDs Fjellsportgruppe. I 2009 ble Jarle og Hanne Huseby tilsatt som bestyrere, og er det den dag i dag (2018).

Omtrent på samme tid kom tanken om en ny hytte opp. En arbeidsgruppe ble opprettet, bestående av bl a tidligere styreleder Per Hægstad og tidligere bestyrer Olav Haugan. Finansieringen kom etter hvert på plass, og i 2016 startet byggingen av Nye Høgevarde. Takket være en mild og snill vinter, kunne man i mars 2017 invitere til åpning av en spektakulær og moderne, miljøvennlig ny turisthytte. Hytta står på påler slik at den ved evt. rivning ikke setter særlig spor. Pålene gir hytta god avstand til bakken under slik at vinden fyker «under» og snø ikke hopper seg nevneverdig opp. Bygningsmaterialet er massivtre innvendig, med utvendig isolasjon kledd med malmfuru. Den nye hytta har 26 senger fordelt på 7 soverom i første etasje, og i andre etasje er det ett stort rom med 26 madrasser. Det finnes hundebur i gangen i første etasje samt på et familierom. Det er kjøkken i begge etasjene. Hytta er ubetjent. Nye Høgevarde ble straks et populært turmål, både for overnattingsgjester og dagsbesøkende, og første driftsåret – fra mars til nyttår 2017 – var det ca 1 200 overnattinger der.

Kafeen i Gamle Høgevarde ble pusset opp i 2017/2018. Kafeteriadelen ble også utvidet, da dagsturtrafikken er svært høy særlig om høsten og i påsken. Første etasje er nå dedikert til kafe, mens andre etasje er tilrettelagt som ubetjent del med fire soverom slik det alltid har vært.

Fjellet har vært benyttet gjennom alle tider, både for næring og rekreasjon. På Norefjell var det i sin tid tre dancesletter; Raudmyra med dansetradisjon fram til 1858 da et voldsomt uvær satte inn og tre menn frøs i hjel, bl.a. spillemannen. Dansen ble gjenopptatt av en gruppe norskamerikanere i 1914. det ble også danset der noen år på 1970-tallet, men stagnerte så. På 1990-tallet tok leikarringen Noreg fra BUL Drammen opp tradisjonen igjen i samarbeid med turistforeningen, og i noen år ble det arrangert busstur en søndag til Tempelseter og dans på Raumyra.

Dansarflata ligger mellom Augunshaug og Ramnås, og der ble det festet fram til 1900.

Tredje danseplassen ligger nord for Fiskeløysvannet. Dette er ei lita slette oppe i en bratt skråning.

Jakt og fiske har vært drevet i århundrer. Det ligger tre dyregraver ved sørenden av Høgevardetjern. Om vinteren var det rypejakt.

I Laksejuv, øst for Høgevarde, var det mye bjørn. Hans Moviken skal ha skutt 26 bjørner der.

Fremdeles drives rype- og reinjakt, det er gode forhold for rein.

«Den som ikke søker op paa Norefjeld og kan indregistrere et Besøg der oppe mellom sine Høifjeldsminder, er i den henseende fattigere end han burde være». (Professor Yngvar Nielsen).

Pakk sekken og legg i vei!

Kilde: Drammens og Oplands Turistforenings årbok 1995. Fylligere opplysninger kan leses i denne.